

Asia: VN/13190/2020

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: pakkokeinolain muutostarpeet

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne yleisesti mietinnöstä

-

2. Lausuntonne pakkokeinolain 2 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

3. Lausuntonne pakkokeinolain 3 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

4. Lausuntonne pakkokeinolain 4 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä on todettu yhteydenpidon rajoituksen laajan, nimeämättömään joukkoon henkilöitä sisältävän varsin voimakkaan puuttumisen rajoituksen kohteena olevan henkilön perus- ja ihmisoikeuksiin. Käytännössä rajoitus voi tarkoittaa ympärivuorokautista yksinolemista. Tämän johdosta on myös Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan perusteltua, että tällainen rajoitus on mahdollista asettaa vain määrääjäksi ja vain erityisen painavien syiden tätä edellyttäessä. Laajat, nimeämättömään joukkoon kohdistuvat yhteydenpitorajoitukset ovat myös hankalia toteuttaa tutkintavankiloiden käytännön toiminnan näkökulmasta. Vankiloiden täytyy edelleen toteuttaa tutkintavangille laissa määritellyt oikeudet esimerkiksi erilaisten toimintojen suhteen, mutta näiden toteuttaminen ja yhteensovittaminen laajojen yhteydenpitorajoitusten kanssa aiheuttavat suuria haasteita mm. resursseihin ja valvontaan liittyvistä syistä. Laajat yhteydenpitorajoitukset tulee myös huomioida vankien asuttamispäätöksissä sekä vankilan kiinteistöön ja eri tiloihin liittyvissä asioissa. Toiminnassa on havaittu tilanteita, joissa laajojen yhteydenpitorajoitusten tulkinnan seurauksena tutkintavanki ei ole saanut tavata laitoksen ulkopuolista työntekijää (kuten esim. uskontokunnan edustajaa). Edellä mainitut seikat puoltavat sitä, että tutkintavankien yhteydenpito-oikeuksia rajoitetaan ainoastaan niissä tapauksissa kuin rajoittaminen on ehdottoman välttämätöntä. Valvonnan toteuttamisen näkökulmasta henkilöiden yksilöiminen helpottaa toimintaa huomattavasti. Selkeät määrittelyt myös turvaavat tutkintaa.

Kannatettavana voidaan pitää sääntelyn selkeyttämistä siltä osin, ettei yhteydenpitoa saisi rajoittaa muunkaan kuin sen asiamiehen kanssa, joka toimii rajoituksen kohteen avustajana siinä rikosasiassa, jonka johdosta henkilö on tutkintavankina.

Viranomaisten välistä työnjakoa selkiyttää työryhmän mietinnössä esitetty siitä, että yhteydenpito olisi kokonaan kielletty sellaisten henkilöiden kanssa, joihin yhteydenpitoa on rajoitettu. Tämä tarkoittaisi, että yhteydenpitoa valvotusti yhteydenpitorajoituksen kohteena olevien henkilöiden kanssa ei tulisi enää määrätä. Ehdotuksella varmistetaan, että valvonnasta vastaavat vapautensa menettäneiden säilytyksestä vastaavat viranomaiset, joilla on tähän lakiin perustuva toimivalta. Esitettyä voidaan pitää perusteltuna.

Huomioitavaa mietinnössä on maininta siitä, että valvonnan on arvioitu tapahtuvat tehokkaimmin siellä, missä valvottavaa henkilöä muutenkin säilytetään. Riittävä asiantuntemus siitä, mitä asioita yhteydenpidossa pitää valvoa, voidaan mietinnössä todetun mukaisesti varmistaa tutkintavastuussa olevien ohjeistuksella valvonnasta vastaaville. Avoimeksi jää, miten ohjeistus käytännössä toteutetaan ja mitä ohjeistus käytännössä sisältäisi. Luonnoksen mukaan muutosten tavoitteena on yhteydenpitorajoitusten alan ja niiden valvontaa koskevien vastuiden selventäminen. Rikosseuraamuslaitos pitää mietinnössä kuvattujen tavoitteiden mukaisena, että lähtökohtana olisi jatkossa yhteydenpitorajoitusten määrääminen (tuomioistuimessa) lähtökohtaisesti aina kaikkea yhteydenpitoa koskevana. Asiassa on huomioitava tutkintavankeuslain sääntely ja siellä jo säädetty mahdollisuudet tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseen, kuten viestin lukeminen tai puhelun kuuntelu yms. Sellaisenkin tutkintavangin kohdalla, jonka yhteydenpitoa ei ole rajoitettu on laissa säädettyjen edellytysten täytyessä mahdollista käyttää tutkintavankeuslaissa säädettyjä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi tarkoitettuja toimenpiteitä. Toiminnassa voitaisiin tarvittaessa huomioida myös tutkinnasta vastaavan tahon mahdollinen ohjeistus valvonnassa huomioitavista seikoista. Toimivaltakysymysten tulisi olla selkeitä, eikä voi pitää oikeana, että tutkintavastuussa oleva voisi ohjeistaa yhteydenpidon valvonnasta toimivaltasäännösten ohi. Näin ollen Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan ei ole perusteltua säätää asiasta siten, että tutkinnasta vastaava taho voisi tuomioistuimen päätösvallan alaan kuuluvaa ratkaisua täsmentäen ohjeistaa valvotusta yhteydenpidosta.

Tilanteissa, joissa yhteydenpitorajoitus ei koskisi kaikkia yhteydenpitotapoja, korostuu Rikosseuraamuslaitoksen vastuu toteuttaa yhteydenpitorajoitukset tuomioistuimen määräysten mukaisesti ja tutkintavankien yhteydenpito-oikeuksia mahdollisimman vähän rajoittaen. Mahdollista on, että esitetty tulee jonkin verran monimutkaistamaan yhteydenpitorajoitusten valvontaa nykyisestä. Tulisikin varmistaa, että yhteydenpitorajoitukset olisivat sisällöllisesti tällöinkin niin selkeitä, että ne ovat yksiselitteisesti täytäntöön pantavissa.

Mietinnössä esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan, jos kirjettä, muuta postilähetystä tai viestiä ei toimitettaisi perille yhteydenpitorajoituksen vuoksi, asiasta olisi annettava viipymättä tieto lähettäjälle, jollei se vaarantaisi yhteydenpitorajoituksen tarkoitusta. Asiasta olisi lisäksi viipymättä annettava tieto vastaanottajalle, jos kyseessä olisi yhteydenpitorajoituksen kohteena oleva henkilö ja jollei se vaarantaisi yhteydenpitorajoitusten tarkoitusta. On tärkeää, että Rikosseuraamuslaitoksen

virkamiehille on selvää kyseinen toimintatapa ja se, milloin tietoa lähetyksen toimittamatta jättämisestä ei anneta vastaanottajalle tai lähettäjälle. Ongelmallista on kuitenkin, mikäli ilmoituksia tulee tehdä vankilan ulkopuolella olevalle henkilölle.

Yhteydenpidon rajoittamisesta päättävän tai sen esittämiseen oikeutetun virkamiehen velvoittamista yhteydenpitorajoitusten poistamiseen niiden edellytysten poistuessa voidaan pitää kannatettavana. Tämä selkeyttää vastuukysymyksiä asiassa. Yhteydenpitorajoitukset on purettava heti, kun edellytyksiä niille ei ole. Tämän osalta korostuu viranomaisten välinen tiedonvaihto.

5. Lausuntonne pakkokeinolain 5 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä esitetään, että tuomioistuin voisi määrätä tehostettuun matkustuskieltoon määrätyn saapumaan vankilaan, yhdyskuntaseuraamustoimistoon tai muuhun tarkoitukseen soveltuvaan paikkaan pakkokeinolain 2 luvun 12 d §:ssä tarkoitettujen tehostetun matkustuskiellon valvonnassa käytettävien teknisten välineiden kiinnitykseen. Esitettyä pidetään kannatettavana. Asia vaatii kuitenkin tiedonvaihtoa Rikosseuraamuslaitoksen yksiköiden ja tuomioistuimen välillä, jotta Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä ollaan tietoisia tulevista asennuksista ja niihin osataan varata valvontalaitteiden lisäksi riittävästi henkilökuntaa ja asennukseen sopiva tila.

Rikosseuraamuslaitos pitää lisäksi hyvänä esitystä siitä, että tuomioistuin voisi määrätä tehostettuun matkustuskieltoon määrätyn otettavaksi tai pidettäväksi kiinni 1 momentissa tarkoitetun kiinnityksen valmistumiseen asti, jos kiinnitys voidaan suorittaa välittömästi määräyksen jälkeen. Kiinnityksen voitaisiin katsoa olevan mahdollista välittömästi, jos kiinnitys saataisiin valmiiksi muutaman tunnin sisällä määräyksen antamisesta. Etenkin alueilla, jossa välimatkat ovat kohtuulliset, esitetty on mahdollista ja helpottaisi osaltaan käytäntöjä.

6. Lausuntonne pakkokeinolain 6 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

7. Lausuntonne pakkokeinolain 7 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

8. Lausuntonne pakkokeinolain 8 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

9. Lausuntonne pakkokeinolain 9 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

10. Lausuntonne pakkokeinolain 10 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

11. Lausuntonne pakkokeinolain 11 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

12. Lausuntonne oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

13. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

14. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 13 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

15. Lausuntonne rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 19 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

16. Lausuntonne rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 31 ja 58 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

17. Lausuntonne tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta perusteluineen

-

18. Lausuntonne sellaisista mahdollisista pakkokeinoja koskevan lainsäädännön muutostarpeista, joita mietinnössä ei ehdoteta

-

Lokasaari Heidi
Rikosseuraamuslaitos